

Haderslev Kommune

Fællesskolen Hammelev Sct. Severin

SORG- OG KRISEPLAN

Sorgplan og sorgpolitik

Indledning

Fællesskolen Hammelev Sct. Severins sorgpolitik og -plan bygger på skolens værdier og holdninger og handler om skolens holdning til alvorlige ulykker, andre voldsomme begivenheder og dødsfald blandt skolens personale, børn og børnenes nærmeste familie. Skolen ønsker, at støtte op om en krisesituation via en åben og ligeværdig dialog. Det er et sigte, at skolens handleplan indeholder et akut og et langsigtet arbejde. Det er skolens ønske at drage omsorg for den person, der har været ude for en ulykkelig hændelse, men også om familien, klassen, SFO, afdelingen og i nogle tilfælde hele skolen.

Sorgplanen er en slags beredskabsplan, som kan bruges som handleplan i den aktuelle situation. Skolen ønsker en koordineret og systematisk indsats.

Indhold

Planen indeholder fordeling af opgaverne og tidsforløb for bl.a. ledelsen, årgangsteam, AKT- og klasses lærere. Der inddrages interne ressourcepersoner, samt eksterne fagpersoner fra det rådgivende team, sundhedsplejerske, forvaltning m.fl.

Sorgplanen er et fælles redskab, som alle ansatte på skolen bør kende og være ansvarlig overfor. Nyansatte får planen udleveret, som en del af en informationsmappe.

Sorgplanen skal være tilgængelig på skolens AULA.

Når en elev mister en af sine nærmeste

Ledelsen orienterer årgangsteamet og SFO-personalet.
Ledelsen orienterer den samlede medarbejdergruppe.

Hovedlærerne og AKT- lærer og SFO for (0.-3. klasses vedkommende) planlægger sammen indsatsen over for det berørte barn, den berørte familie, den berørte klasse.
Ledelsen og klasselæreren sender et brev hjem via AULA til klassens forældre samme dag.

Kontakt til hjemmet for

- At vise deltagelse og indhente relevante oplysninger (se spørgeguide).
- At informere om, at skolen vil afholde et klassemøde, så hurtigt som muligt, evt. samme dag uden barnet eller med barnet, når det er hensigtsmæssigt.
- At give forældrene mulighed for at sige, om der er noget, de selv ønsker, der skal siges eller gøres på dette møde.
- At have et konkret afsæt til at udarbejde en konkret plan for, hvad kontakt- og akt lærer skal gøre for at hjælpe barnet igennem næste periode.

Spørgeguide, akut:

- Hvad er der sket? Hvornår skete det? Hvordan skete det?
- Er jeres børn orienteret?
- Kan de tale om det?
- Hvordan ønsker I information bragt til klassen?

Klassemøde:

Så hurtigt som muligt, for at modvirke rygtedannelse, afholdes der et klassemøde med eller uden barnet.

- Det er vigtigt at to personer, som er nært knyttet til klassen, deltager.
- Det er vigtigt at være opmærksom på klassens reaktion på det skete.
- Det er vigtigt at fortælle fakta (alderssvarende) og hvad der skal ske.

Følgende kan overvejes

- Besøg i hjemmet
- Deltagelse i begravelse - lærere / SFO / børn
- Besøge gravsted (blomster)
- Flag hejses på halvt

Dødsfald Elev

Lige efter dødsfaldet:

- Den der først får kendskab til dødsfaldet, kontakter skoleledelsen.
- Skoleledelsen kontakter den berørte familie og aftaler det videre forløb.

Spørgeguide forældresamtale, akut:

- Hvad er sket? Hvornår skete det? Hvordan er det sket?
- Hvilke oplysninger skal lærere og elever have?
- Afklaring af familiens deltagelse i en eventuel mindehøjtidelighed?
- Afklaring af klassekammeraternes deltagelse ved begravelsen?

- Skoleledelsen kontakter kontaktlæreren og derefter det øvrige personale.
- Skoleleder kontakter Haderslev kommunes kriseberedskab samt sundhedsplejerske og skolepsykolog.
- Kontaktlæreren underretter elevens klasse overvej om det er sammen med ledelsen.
- Kontaktlæreren kontakter forældrene i den afdøde elevs klasse via AULA.
- Øvrige kontaktlærere underretter "deres" klasser.
- Når alle klasser er underrettet, hejses flaget på halv stang.
- Skoleledelsen orienterer alle skolens elever og forældre orienteres kort via AULA.

- Kontakt- og AKT læreren/pædagog er sammen med klassen resten af dagen og evt. dagen efter, hvor der er mulighed for:
- At fortælle og gennemgå konkret og grundigt, hvad der er sket.
- At tale med børnene om den afdøde og give mulighed for at hver især kan komme til orde med tanker og følelser.
- evt. lade børnene lave materialer til den afdødes forældre. Det kan være tegninger, digte eller små tekster.

Dagen slutes med

- at man sikrer sig, at der er voksne til at tage imod hjemme. Man bør sørge for, at ingen børn er alene, når han/hun kommer hjem. Dette gælder i særlig grad børn i de yngste klasser.
- at kontakt- og AKT lærer holder et kort møde med opsamling på dagens forløb i klassen, samt for planlægning af de kommende dage. Første del af mødet med skoleledelsens deltagelse.

Spørgeguide team- og ledelsesmøde, akut:

- Hvad skal der gøres i forbindelse med krisen? Hvem gør hvad?
- Hvem skal give/modtage information?
- Hvilke eksterne fagprofessionelle vil vi inddrage?
- Hvornår mødes vi igen og arbejder med den langsigtede plan?

Punkter til opmærksomhed på teammødet

- Mindehøjtidelighed for alle skolens elever afholdes helst dagen efter.
- Forældrene opfordres til at tale åbent om det skete derhjemme.
- Det kan være nyttigt med et forældremøde en af de første dage. Her deltager skolens AKT og relevante lærere fra årgangsteam

Om begravelsen:

- Skoleledelsen og evt. skolens præst spørger de pårørende om, de ønsker at lade elevens klassekammerater deltage i begravelsen. Når dato for begravelse er fastsat, får elevens klasse en kort meddelelse via AULA om evt. deltagelse i begravelsen. Det bør nævnes, at det er vigtigt, at eleverne har voksne at være sammen med ved begravelsen.

På begravelsesdagen

- Kontaktlæreren holder klassen samlet. Børn, der har brug for og mulighed for at være sammen med deres forældre, skal have lov til det.
- Det vil være godt, at så mange af eleverne som muligt kan være med til begravelsen. Det kan være af stor betydning for bearbejdningen af sorgen.

- Flaget på halv stang.
- Sekretær bestiller blomster.

Langsigtet plan:

- Ledelsen involveres med information om gældende status - dels i klassen og dels som personale, der skal håndtere situationen.
- Kontakt- og aktlæreren udarbejder en konkret handleplan for den kommende periode. Eksterne fagprofessionelle kontaktes (psykolog, sundhedsplejerske, præst) for deltagelse i undervisningen.
- Der sættes tid af til samtale og opmærksomhed på fællesskab og individuelle behov, konkret materiale vælges.

Dødsfald medarbejder

Lige efter dødsfaldet:

- Den første, der får kendskab til dødsfaldet, kontakter skoleledelsen.
- Skoleledelsen kontakter den berørte familie og aftaler det videre forløb.

Spørgeguide pårørende, akut

- Hvad er sket? Hvornår skete det? Hvordan er det sket?
- Hvilke oplysninger skal lærere og elever have?
- Afklaring af familiens deltagelse i en eventuel mindehøjtidelighed?
- Afklaring af lærer og elevers deltagelse ved begravelsen?

- Skoleledelsen underretter de øvrige medarbejdere efter aftale med familien.
- Skoleleder kontakter Haderslev kommunes Kriseberedskab samt sundhedsplejerske og skolepsykolog.
- Skoleleder/kontaktlærer/kontaktpædagog kontakter forældrene i den/de berørte klasser. Alle forældre får en kort skriftlig meddelelse om dødsfaldet via AULA.
- Skoleledelsen/kontaktlæreren/kontaktpædagogen informerer klassen/klasserne. Hvis det er kontaktlærer/kontaktpædagog, der er død, må klassen informeres af en nærtstående lærer og en AKT- lærer, som derefter beholder klassen resten af dagen.
- Når alle klasser er underrettet, hejses flaget på halv stang.
- Man bør sørge for, at ingen børn er alene, når han/hun kommer hjem. Dette gælder i særlig grad børn i de yngste klasser.

Guide for informationsmøde med personale, akut:

- Hvad skal der gøres i forbindelse med krisen? Hvem gør hvad?
- Hvem skal give/modtage information?
- Information om begravelsen

Overvej, afstem behov:

- Hvilke eksterne fagprofessionelle vil vi inddrage? Skal/kan de deltage på personalemødet?
- Hvornår mødes vi igen og arbejder med den langsigtede plan?

Punkter til opmærksomhed på mødet

- Mindehøjtidelighed for alle skolens elever afholdes helst dagen efter evt. med deltagelse af afdødes familie.
- Personalet opfordres til at tale åbent om situationen. Opmærksomhed på at alle ikke ønsker at tale åbent om det på et personalemøde.
- Opfordring til at lade børnene tale om det, de tænker og føler.

Om begravelsen:

- Skoleledelsen kontakter den berørte familie. Drøftelse af elevernes deltagelse.
- Der følger en kortfattet meddelelse via AULA om klassens deltagelse i begravelsen. Her bør det nævnes, at det er vigtigt at eleverne er sammen med en voksne under begravelsen.
- Skoleledelsen/administrationen forbereder mindehøjtidelighed for personalet.
- Klasselærer/lærer taler indgående med de berørte klasser om det, der skal foregå ved begravelsen.
- Kontaktlæreren holder klassen samlet på begravelsesdagen. Elever, der har behov for at være sammen med deres forældre, bør have lov til det.
- På begravelsesdagen hejses flaget på halv stang.
- Sekretær bestiller blomster.

Klasserne

Klassens lærere kan samle eleverne til en fælles eftermiddag for at kunne være sammen om den alvorlige situation og afsked med en voksen på skolen.

Det vil være vigtigt at samle op på oplevelsen af deltagelse til begravelsen (se materiale for inspiration). På et klassemøde vil børnene sidde med individuelle præferencer til sorg, begravelse. Det vil derfor være vigtigt at tage udgangspunkt i kendskab til klassen når klassemøder forberedes.

Guide for klassemøde, akut og langsigtet:

- Fortæl grundigt om, hvad der er sket og om planerne for den kommende periode. Der opmuntres til at tale om tanker, der opstår på baggrund af situationen. Fortæl børnene konkret, hvordan de kan henvende sig til en voksen med spørgsmål og lign.
- Tal med børnene om den afdøde medarbejder. Giv plads til at mindes og snakke om fælles oplevelser.
- Giv mulighed for at hver enkelt kan komme til orde med tanker og følelser
- Det kan være en god idé at lade børnene lave materialer til den afdødes familie. Det kan være tegninger, digte eller små tekster.
- Der skal også være mulighed for aktiviteter, der ikke har med død at gøre.
- Dagen afsluttes med, at man sikrer sig, at hvert enkelt barn har mulighed for voksenstøtte, når det kommer hjem. Der følger gerne en kort information til forældrene via AULA omkring dagens samtale.

Alvorlig ulykke blandt skolens børn under ekskursion eller lejrskole

- Kontakt til alarmcentralen
- Skoleledelsen orienteres

På ulykkesstedet skal personalet:

- standse ulykken og sørge for at sikre ulykkesstedet
- yde livgivende hjælp
- Ring 112
- informere ledelsen om ulykken, så ledelsen kan igangsætte et beredskab
- forbyde al anden brug af mobiltelefon på stedet
- tage sig af gruppen, berolige børnene, få dem til at sætte sig ned når ambulancen er kørt, ledsage resten af gruppen samlet hjem på skolen

- Skoleledelsen er forpligtet på - i samarbejde med politiet - at orientere barnets forældre.
- Skoleledelsen vurderer, om det vil være hensigtsmæssigt at tage til hospitalet.
- Skoleledelsen vurderer, om der skal sendes en resurseperson til ulykkesstedet for at hjælpe gruppen og medarbejderen på stedet.
- Skoleledelsen kontakter psykolog fra Rådgivningsteamet eller Falck for at yde akut krisehjælp.

Underretning

- Umiddelbart efter hændelsen indkalder ledelsen til et møde, hvor administrationen, andre lærere/SFO og evt. resurseperson/AKT deltager.

Guide til team og ledelsesmøde, akut:

- Hvad skal der gøres i forbindelse med krisen? Hvem gør hvad?
- Hvem skal give/modtage information?
- Hvilke oplysninger er der behov for?

Aktuel handleplan besluttet:

- Hvilke eksterne fagprofessionelle vil vi inddrage?
- Opmærksomhed vedr. medier. Kommunens kommunikationsteam kontaktes
- Planlægning af akutteam (AKT, ledelse m.fl.) Hvornår mødes vi igen og arbejder med den langsigtede plan?
- Information på AULA
- Skoleledelsen informerer det samlede personale
- Aftaler om information til klasserne/SFO. Evt. samling af en gruppe børn og medarbejder med særlig relation til den tilskadede.

Hjemme på skolen

- Kontakt- og AKT lærer/pædagog sørger for, at de berørte børn samles, så hurtigt som muligt, til en fælles samtale om ulykken.
- Kontakt- og AKT læreren/pædagog/SFO taler sammen med børnene om det konkrete hændelsesforløb. Gruppens forældre må gerne deltage.
- Kan kontaktlæreren/kontaktpædagog/SFO ikke deltage, skal der være en anden person til stede, som er nært knyttet til klassen. Det er vigtigt at være meget opmærksom på børnenes reaktion, der skabes plads til kort og konkret information, samt hvad der skal ske for den tilskadedkomne. Afdelingslederen deltager.
- Skolen beder forældrene om at være til stede og børn, lærere/SFO og forældre bliver på skolen så længe, der er behov for det.
- Ingen børn må forlade skolen uden en voksen.
- Børn, forældre og lærere/SFO får oplyst telefonnumre, hvor de hele døgnet rundt kan tale med professionel rådgiver.

Kontakt til de berørte klassers forældre

- Skoleledelsen sender i samarbejde med kontaktlæreren og SFO samme dag et brev med hjem til klassernes forældre via Aula
- Hvis der er behov for det, indkaldes til et forældremøde samme aften med deltagelse af relevante personer, samt afdelingslederen
- Medarbejderne, der har været med under ulykken, får tilbudt hjælp af en resurseperson efter eget valg.

Kontakt til det berørte hjem

Kontaktlæreren/kontaktpædagog/SFO evt. sammen med AKT besøger hjemmet på et passende tidspunkt for:

- At vise deltagelse.
- At informere om, at skolen vil holde klassemøde med børnene den næste dag.
- At give forældrene mulighed for at sige, om der er noget, de selv ønsker, der siges eller gøres på klassemødet.
- At høre om der er en særlig personkreds, som man skal være opmærksom på.

Evt. aftenmøde samme dag

- Under mødet informeres konkret om hændelse, samt om udviklingen.
- I tilfælde af dødsfald taler børnene med lærerne/SFO/AKT om, hvordan resten af skolen skal informeres.
- Børnenes forældre inviteres til at deltage i informationsmødet næste dag på skolen.

Næste dag

- Skolens elever samles og ledelsen informerer om ulykken.
- Flaget hejses på halv. Handleplan for dødsfald følges.
- Dagen arrangeres om nødvendigt som en klasselærerdag på skolen - i samarbejde med SFO, når det er relevant.

Alvorlig sygdom/andre alvorlige begivenheder/krise i barnets hjem/skilsmiss

Når ovenstående erfarer, orienteres kontaktlærer/årgangsteam/AKT og ledelsen.

Kontaktlærer/AKT/SFO orienterer i samarbejde med skolens ledelse relevante personer.

Guide til kontakt til hjemmet

Kontaktlæreren- evt. sammen med AKT kontakter hjemmet for at aftale

- Hvad der skal gøres?
- Hvem skal orienteres?
- Hvordan fortælle om situationen, sammen med barnet, i klassen?
- Hvilken rolle skolen skal tage på sig?
- Hvilke øvrige samarbejdspartnere er i kontakt med familien?

Opmærksomhed på

- Information om skilsmissegruppe, trivselsgrupper på HSS
- Konkrete aftaler i skole/hjem samarbejdet
- Inddragelse af relevante personer

Vidensdeling til AKT

Specielle forhold ved selvmord

Hvis en ung eller et barn har begået selvmord, formindskes faren for, at venner vil gøre det samme, hvis dødsfaldet tages op og gennemarbejdes i skolen.

Det er vigtigt, at specialister tilknyttes hurtigt med henblik på rådgivning og vejledning af såvel skolens børn som skolens personale.

Hensynet til afdødes søskende

Klassekammerater til afdødes søskende bør ringe eller tage hjem til den ramte familie. Det kan være med til at gøre det lettere for søskende at starte i skolen igen.

Der bør vises omsorg og åbenhed. Det er vigtigt at vise, at man ved, hvad der er sket, og at man ved, at det gør ondt.

Der bør være repræsentanter fra søskendes klasser ved begravelsen.

Sekretær bestiller blomster.

Egenomsorg

God egenomsorg er en forudsætning for, at man kan give god hjælp og støtte næste gang en ung eller en voksen i vores nærhed oplever sorg eller krise.

Nogle vigtige punkter for egenomsorg er:

- Skaf kendskab til reaktioner, som kan opleves af voksne eller hjælpere, som kommer i kontakt med sorg og krise.
- Forvent at du vil reagere følelsesmæssigt, hvis du støtter unge i sorg og krise.
- Sædvanligvis dæmpes disse normale reaktioner i løbet af dagene og ugerne, som følger.
- Benyt en god ven eller kollega til at tale med om de belastende oplevelser, du udsættes for.
- Husk, at du ikke kan bære den unges sorg, men at du kan hjælpe og støtte den unge til at udtrykke sorgen.
- Vær varsom med at påtage dig for meget på én gang..
- Hav nogen at dele ansvaret med, nogen du kan søge råd hos.
- Tag kontakt med eksterne fagpersoner, hvis det er en hændelse, som har rystet både dig og andre, for eksempel en personalegruppe. Det er hensigtsmæssigt at gennemføre et møde, hvor I i detaljer kan få gennemarbejdet indtryk og reaktioner (et psykologisk debriefingmøde).

Husk, at for at være til hjælp for den unge, må man tage godt vare på sig selv! (Citeret fra "Sorg hos børn – en håndbog for voksne" af Atle Dyregrov, Dansk Psykologisk forlag).

Hvordan kan du yde god støtte til en kollega, som støtter et barn i sorg/som har mistet:

- Du tager aktiv kontakt og er villig til at lytte til vedkommende.
- Du tilbyder dit samvær, uden at mase dig for meget på.
- Du har tålmodighed og accepterer forskellige reaktioner. Nogle trænger til at tale om det, der er sket om og om igen og andre har blot behov for at mærke din omsorg.

Guide til kollega samtale

- Ræk ud, spørg om I skal drikke kaffe/gå en tur.
- Vær nysgerrig, ikke dømmende. Sorg opleves forskelligt, lad din kollega beskrive sin oplevelse af situationen. Kom kun med råd, hvis du bliver spurgt.
- Vurder ikke indholdet af kollegaens budskab og byd ikke ind med egne tanker
- Vær opmærksom på, at sorg tager tid.
- Overvej et nyt tidspunkt for kaffe. Vær opmærksom på den langsigtede samtale.

Guide til den voksnes rolle ved børns sorg

"Børn bliver ikke kede af det, fordi vi spørger ind til deres smerte. De er kede af det i forvejen"

- lyt
- accepter spørgsmål og samtale om hændelsen
- se på billeder
- accepter hændelsesrelateret leg
- sænk midlertidigt kravene til skolepræstationerne
- stil åbne spørgsmål
- vær omkring, tilbyd kontinuerligt din relation til barnet

- fortæl at det er tilladt at græde, for sorg gør ondt. Ingen kan sætte plaster på det sår, man har fået, selv om det er det man allerhelst ville
- tilstræb at hjælpen præges af omsorg og forståelse
 - hold forklaringerne enkle, konkrete svar på spørgsmål
 - fortæl hvad der er sket og hvornår
 - fortæl, hvad der vil ske fremover

Aktiviteter man kan lave sammen

- skab ritualer med fx. blomster og lys.
- brevskrivning. Her fastholdes tanker og følelser adskilles.
- brevskrivning til den afdøde.

Undlad at

- være optaget af at give svar, bevar fokus på at lytte.
- komme med fraser som *"Tiden læger alle sår"*, *"Det kunne have været værre"*, *"Det var det bedste for ham/hende"*.

Du skal vide, at børn reagere forskellig fx

- lukker sig inde
- føler vrede
- er opmærksomhedskrævende
- tynges af stærk skyldfølelse
- en kombination af ovenstående

Lad børnene vide at

- det er normalt at reagere.
- det er smertefuldt, men nødvendigt at arbejde sig gennem sine følelser.

barnet er ikke skyldigt. Nogle børn tumler med tanken om, hvorvidt de kunne have gjort noget anderledes/noget for at forhindre ulykken.

Sorgreaktioner

Det er væsentligt at dele opmærksomhed på børnenes reaktioner og strategier i forbindelse med sorgen. Vi ved, at børn trives bedst, når de får støtte og hjælp fra de voksne. Det er en ambition, at børnene må opleve at fællesskab, hvor de møder omsorg og, hvor det er muligt at tale om tanker og følelser.

Sorgen kan have mange udtryk

- angst
- stærke minder
- søvnforstyrrelser
- ændret forhold til mad
- koncentrationsproblemer
- konflikter med omgivelserne
- tristhed, længsel, savn
- vrede og opmærksomhedskrævende adfærd
- skyld, selvbebrejdelse og skam
- skolevanskeligheder
- fysiske gener (mavepine, hovedpine o.l.)
- regressiv adfærd (dvs. adfærdsmæssigt og psykologisk at gå tilbage til tidligere udviklingstrin på enkelte områder)
- social tilbagetrækning
- fantasier
- personlighedsforandringer
- fremtidspessimisme
- spekulationer over årsag og mening
- vækst og modning

Litteratur og materialer

Herunder følger handleanvisende materiale.

I forbindelse med skilsmisse:

CoPilots "Sådan håndterer du dit barns sorg efter skilsmissen"

Center for familieudvikling "Børns egen stemme. Hvordan det opleves, når mor og far går hver til sit"

I forbindelse med alvorlig sygdom:

Kræftens bekæmpelse "Reaktioner hos børn i kræftramte familier"

Kræftens bekæmpelse "Når små børn sørger" (indskoling)

I forbindelse med psykisk sygdom:

Psykiatrifonden "Snak om det"

I forbindelse med dødsfald:

Kræftens bekæmpelse "Sorgreaktioner hos børn der mister"

Kræftens bekæmpelse "Når hjertet gør ondt" (indskoling)

Kræftens bekæmpelse "Når bånd brister" (melletrin)

Kræftens bekæmpelse "Når nogen man elsker dør" (de ældste på melletrin)

Voksenbøger: (13.43 og 30.17)

Andersen, Knud Erik: Døden

Anneberg, Inger: Håbets labyrint

Dyregrov, Atle: Sorg hos børn

Dyregrov, Atle: Børn og traumer

Dyregrov, Atle: Sorg og omsorg i skolen (Henvender sig til lærere. Skrevet af to norske psykologer, der har mange års erfaring med behandling af børn i krise)

Finger, Gertraud: Børns sorg (Forfatteren viser, hvordan børn og unge bearbejder sorg og hvordan, man kan hjælpe dem med det. Henvender sig til professionelle og forældre til børn i sorg)

Grønbeck, Christine og Holm, Klavs: Når børn mister (fra Børns Vilkår)

Jacobsen, Anne: Kan man dø om natten?

Jacobsen, Anne: Alting har sin tid

Schwartz-Hansen, Anni: Jeg savner dig (Om sorgarbejde blandt unge, der har mistet mor eller far. Bygger på 89 unges erfaringer)

Voksne og større børn:

Børn om mors og fars død (32 børn mellem 10 og 18 skriver om at miste mor eller far)

Børnebøger:

Brandt, Hanne: Den blå cykel

Dueslå, Teddi: Klumpen

Fløe, Jeanne: Farvel mormor (Fotografisk billedbog)

Gydal, Monica: Sådan var det da Oles far døde

Justesen, Hanne: Rasmus og himlen (God oplæsningsbog for mindre børn)

Kaldhot, Mariet: Farvel Rune (Sara og Rune leger ved søen. Rune drukner. Smuk billedbog)

Leth, Vivi: Engle græder ikke

Lilmoes, Anne: Anna og Engel (12-årige Anna erkender, at hun skal dø. Vi følger hende de sidste 7 dage og nætter. Skrevet for børn, der er bange for at dø)

30.17: Når dinosaurer dør - en vejledning til familier i forandring (Alle dødens aspekter. At personerne er dinosaurer, giver en distance til emnet, så det ikke bliver for følelsesladet. God samtalebog for børn)

Undervisningsmaterialer

www.cancer.dk - Diverse materialer fra Kræftens Bekæmpelse

Når hjertet gør ondt (0.-2. klasse)

Når bånd brister (3.-5. klasse)

Når nogen man elsker dør (6.-10. klasse)

Når livet går sin vej (Video - tegnefilm om farfars død)

Solsort og snefnug - novellesamling

Nyttige telefonnumre

Guide lokale telefonnumre

Skoleleder

Lægevagten

Skadestuen

Giftlinjen

Præsten

Haderslev kommune

Den sociale døgnvagt, Århus 86 12 37 55

Telefonrådgivning

Børns Vilkår - Børnetelefonen

Rådgivning forældre 35 55 55 57

Rådgivning børn 35 55 55 55

Nyttige links

[Børns Vilkår - Stop Svigt](#)

[Kræftens Bekæmpelse - ingen skal stå alene med kræft](#)

